

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ НА РОЗВИТОК
НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Студентки 2 курсу, _7м_ групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Міжнародні фінанси»

Колос Еліни
Вікторівни

Науковий керівник
к.е.н. доцент кафедри фінансів

Гусаревич Наталія
Володимирівна

Керівник освітньо-професійної програми
д.е.н., професор

Кучер Галина
Вікторівна

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ.....	6
1.1. Особливості створення та еволюції Міжнародного Валютного фонду як світового інституту валютно-фінансового регулювання.....	6
1.2. Принципи взаємодії Міжнародного Валютного фонду з країнами- членами.....	10
РОЗДІЛ 2 ФІНАНСОВА СТРУКТУРА ТА ОПЕРАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ.....	15
2.1. Аналіз впливу фінансування країн Міжнародним Валютним Фондом	15
2.2. Механізм фінансування Міжнародним Валютним Фондом країн-членів	22
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН- ЧЛЕНІВ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ.....	29
3.1. Роль Міжнародного Валютного Фонду в розвитку національних економік країн.....	29
3.2. Еволюція відносин та перспективи співпраці України з МВФ.....	33
3.3. Перспективи Міжнародного Валютного фонду в глобальній економіці.	38
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47

ВСТУП

Актуальність. В умовах зростання взаємозалежності економік, розвитку глобалізаційних процесів виникає необхідність розроблення нових механізмів світогосподарського регулювання, які реалізуються за рахунок зростання ролі міжнародних економічних організацій. МВФ здійснює нагляд за міжнародною валютною системою, економічною та фінансовою політикою держав-членів, а також впливає на розвиток міжнародних економік за допомогою низки інструментів аналітичного нагляду. Звіти, що представляють результати наглядового аналізу МВФ, містять рекомендації для держав-членів. Це рекомендації, які сприяють національній та міжнародній макроекономічній та фінансовій стабільності.

На сучасному етапі, в умовах пандемії та світової кризи, зростає роль МВФ в розвитку національних економік, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо налагодження ефективного співробітництва країн світу із МФО досліджували у своїх працях як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Значний внесок у дослідження теоретичних та практичних питань функціонування Міжнародного валютного фонду як світового інституту валютно-фінансового регулювання зроблено у наукових працях Артем'єва І. О. [2], Бугай М. В. [5], Гаврилко Т. О. [6], Дмитренко Т.О. [9], Дорошенко О.О. [10], Євенко Т. І. [11], Карпюк К. І. [15], Колінець Л. Б. [16-18], Кораблін С. О. [19], Кудряшов В. П. [20-21], Кульбіда М. В. [22], Непрядкіна Н. В. [30], Олійник А.А. [31-33], Панфілова Т. О. [34], Педь І. В. [35], Петрик О. І. [36-37], Шаров О. [38], Шинкар В.А. [39] та ін. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, недостатньо опрацьованою є проблема формування ефективної співпраці України із МФО в контексті структурної перебудови вітчизняної економіки та її подальшого розвитку.

Метою магістерської роботи є розкриття впливу Міжнародного Валютного фонду на розвиток національних економік .

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- Розкрити особливості створення та еволюції Міжнародного Валютного фонду як світового інституту валютно-фінансового регулювання;
- Узагальнити принципи взаємодії Міжнародного Валютного фонду з країнами-членами;
- Проаналізувати вплив фінансування країн Міжнародним Валютним фондом;
- Оцінити механізм фінансування Міжнародним Валютним Фондом країн-членів;
- Розкрити роль Міжнародного Валютного Фонду в розвитку національних економік країн;
- Окреслити еволюцію відносин та перспективи співпраці України з Міжнародним Валютним фондом;
- Запропонувати перспективи розвитку Міжнародного Валютного фонду в глобальній економіці..

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання щодо впливу Міжнародного Валютного фонду на розвиток національних економік країн світу.

Об'єктом дослідження є Міжнародний Валютний фонд та особливості його діяльності.

Теоретичною основою роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі співпраці країн з Міжнародним Валютним фондом, дослідження вітчизняних і зарубіжних учених з теорії становлення та розвитку Міжнародного Валютного фонду. Правове поле дослідження становлять чинні законодавчі та нормативні документи, що регламентують особливості співпраці з Міжнародним Валютним фондом.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано сукупність загальних, загальнонаукових, конкретно-наукових та спеціальних методів та підходів, що сприяло реалізації концептуальної єдності дослідження. Зокрема, застосовано семантичний аналіз, методи індукції та дедукції, загального та особливого, формалізації, логічний та історичний підходи. Також у процесі досліджень використовувалися методи: логічного узагальнення, системного підходу, економіко - математичного моделювання.

Інформаційна база містить наукові публікації вітчизняних та зарубіжних періодичних і спеціальних видань, дані офіційного сайту МВФ, Міністерства фінансів України та ін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження були опубліковані в збірнику наукових статей.

Структура дослідження. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ

1.1. Особливості створення та еволюції Міжнародного Валютного фонду як світового інституту валютно-фінансового регулювання

Міжнародні фінансові організації (МФО) - це одна із найважливіших ланок світової економіки та вагоме джерело фінансових ресурсів, що необхідні країнам задля подальшого їх розвитку та глобалізації. Забезпечення максимально ефективних взаємовідносин держави із МФО задля цілеспрямованого їх соціально-економічного розвитку вимагає ґрунтовного аналізу взаємодії із цими структурами і перегляду принципів, а також відповідних форм та методів співпраці в майбутньому із врахуванням переваг і недоліків, адже їх зважена оцінка є основою розробки нової стратегії співробітництва на основі системного підходу [31, с. 51].

Криза міжнародних валютних і кредитних відносин під час Другої світової війни знайшла своє вираження у запровадженні валютних обмежень. Необхідно було нормалізувати міжнародні економічні відносини держав, особливо - посилити міжнародну торгівлю та адекватний розвиток міжнародних валютно-фінансових відносин. На Бреттон-Вудській конференції було вироблено компроміс і визначена організаційна структура міжнародної економіки після Другої світової війни. Делегати схвалили рішення про створення інституційних основ світової фінансової системи, а саме - Міжнародного валютного фонду для відтворення та стабілізації міжнародних та національних грошово-фінансових систем, а також Світового банку для сприяння залучення приватного капіталу для розширення інвестиційного кредитування [46, с. 22].

Створення цих двох міжнародних організацій започаткувало новий етап міжнародних економічних відносин, які з тих пір набули характеру

наднаціонального регулювання і управління. Враховуючи підходи до визначення МФО, можна стверджувати, що вони є невід'ємною частиною інституційної структури світової економіки.

Міжнародний валютний фонд був створений практично відразу після Другої світової війни в 1945 році. Історія фонду тісно пов'язана з Організацією Об'єднаних націй (ООН). При цьому МВФ незалежний від ООН, хоч ці організації і пов'язані спеціальним договором про співпрацю. Відповідно, обидві організації є самостійними і незалежними - як окремі одиниці.

Рішення про створення МВФ було прийнято на Бреттен-Вудській конференції ООН, на якій були переглянуті принципи функціонування світової валютної системи. Крім іншого, була встановлена тверда ціна золота в доларах, який став базовою валютою. На цій же конференції вперше виникла ідея створення ще однієї важливої організації - Міжнародного банку реконструкції та розвитку [3, с. 98].

Основні передумови виникнення МВФ наведено на рис. 1.1.

Глобалізація і регіоналізація є протилежними векторами економічного розвитку і визначають напрями національних економік у виборі власної концепції валютної політики. Зрозуміло, що ці процеси не відбуваються без втручання міжнародного регулювання фінансових установ. Наукові інтереси стосуються умов та векторів впливу МВФ на національну валютну систему.

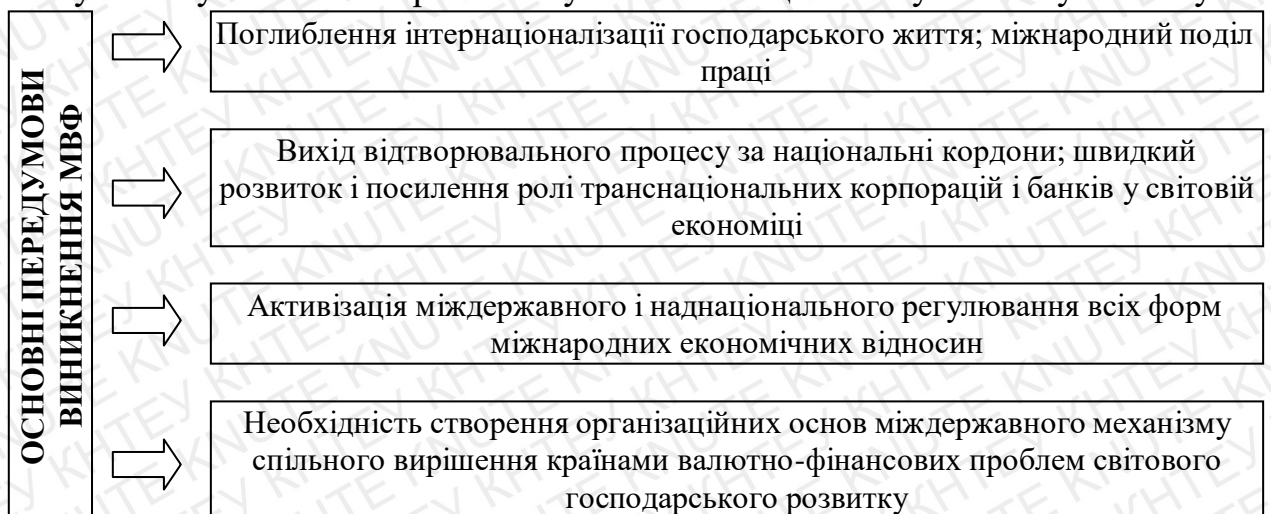

Рис. 1.1. Основні передумови виникнення МВФ

Джерело: складено автором за даними [23;24]

Головний поштовх до створення найбільш впливових сьогодні МФО та, передусім, МВФ, дали наслідки Великої депресії 1929-1933 рр., а також Друга світова війна. Проте пропозиції щодо створення МФО, які брали участь у регулюванні валютних відносин, з'явилися наприкінці 20-х років ХХ століття. До цього часу питання в економічних відносинах вирішувалися кожною державою, були відсутні будь-які універсальні багатосторонні норми. Необхідність універсального регулювання економічних відносин була обгрунтована наступними причинами (рис. 1.2).

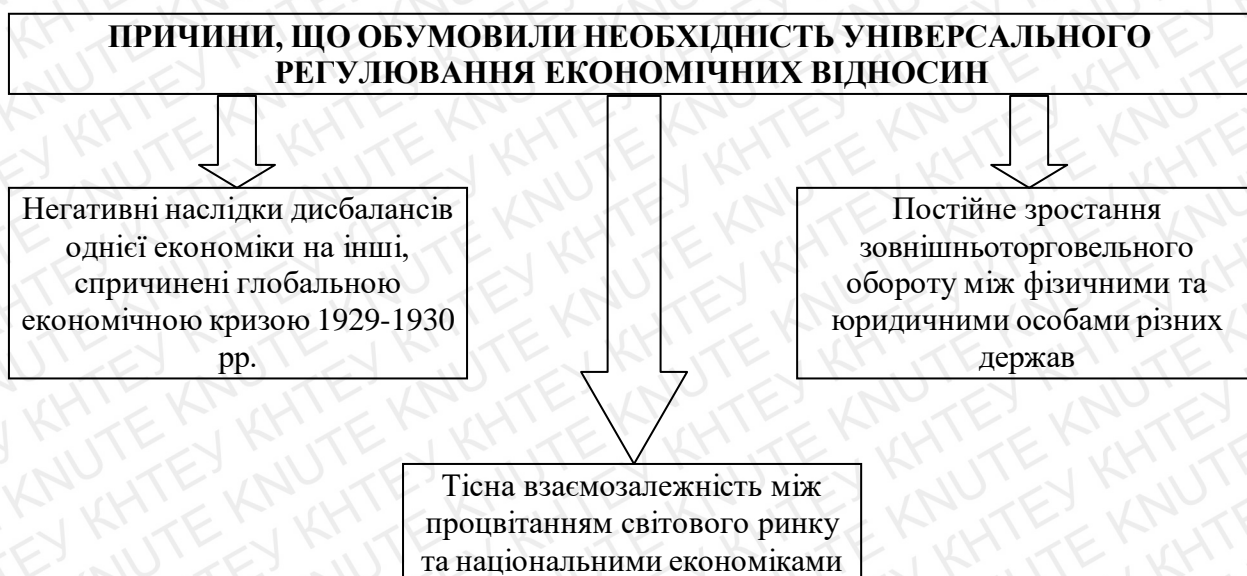

Рис. 1.2. Причини, що обумовили необхідність універсального регулювання економічних відносин [40]

Очевидний зв'язок між уповільненням міжнародного економічного співробітництва та зменшенням європейського ринку після Другої світової війни звернув увагу західних економістів та юристів на необхідність уніфікованого, універсального міжнародно-правового регулювання міжнародних економічних відносин.

Наприкінці 1945 року угода про створення Міжнародного валютного фонду була підписана представниками 29 країн. Ця угода поклала початок для створення МВФ, проте повноцінно він почав свою діяльність лише 1

березня 1947 року. Офіційною датою створення Міжнародного валютного фонду прийнято вважати 27 грудня 1945 року.

Першою країною соціалістичного табору, яка вступила до Міжнародного валютного фонду, стала Румунія, яка вступила в МВФ у 1973 році. Але вже в середині 80 років ХХ ст. борг Румунії зріс до 22 млрд. дол. США. Першою державою, яка одержала кредит від МВФ, стала Франція. Країна отримала гроші з цільовим призначенням – на відновлення економіки після Другої світової війни. Цей кредит був виданий МВФ Франції вже у 1947 році [39, с. 31].

Незабаром шляхом Франції пішли й інші європейські країни. В результаті основним засобом накопичення європейців став «сильний» долар, а власні «слабкі» валюти знецінювалися. Інфляція і зростання цін стали головними проблемами європейських держав. Тоді Європа вирішила боротися з цим шляхом зміцнення своїх валют. Таким чином, грошові реформи були проведені в декількох країнах Європи (Бельгія, Австрія, Франція, Голландія, Данія, Норвегія, Фінляндія).

Спочатку Міжнародний валютний фонд створювався як організація, яка буде видавати короткострокові і середньострокові позики державам, що зазнають дефіцит платіжного балансу і необхідність в підтримці стабільності національної валюти. В основу Бреттен-Вудської угоди було покладено план Глави американської делегації – Гаррі Декстер Уайта – високопоставленого чиновника Міністерства фінансів США. Але справжніми авторами цього документа вважаються зовсім інші особи – Генрі Моргентау й Маррінер Екклз. Генрі Моргентау був в той момент міністром фінансів США, він займав цей пост 11 років. З жовтня 2019 року і по теперішній час главою Міжнародного валютного фонду є болгарський економіст Крісталіна Георгієва.

Міжнародний валютний фонд є унікальною організацією, аналогів якої більше немає у всьому світі. Крім унікальної системи, МВФ володіє і власним унікальним платіжним засобом, який називається SDR (СПЗ). Ця

абревіатура перекладається як «спеціальні права запозичення». СПЗ – це штучний резервний і платіжний засіб, який не має готівкової форми, адже існує виключно в безготівковій формі, і його емісією займається МВФ [9, с. 45].

Рішення про створення спеціальних прав запозичень було прийнято в кінці 1969 року. СПЗ відображаються у формі запису на банківських рахунках, які, по суті, не є борговими зобов'язаннями або валютою. Обороти цього платіжного засобу здійснюються лише в рамках системи МВФ і застосовується для регулювання сальдо платіжних балансів, а також для розрахунків з великими кредитними зобов'язаннями. Крім цього, цей платіжний засіб може бути використаний для заповнення дефіциту платіжного балансу.

Міжнародний валютний фонд має власний керівний орган, місця в якому розподіляються між країнами-учасницями відповідно до розміру їх квот. Порядок прийняття рішення в МВФ має певний регламент. Для того, щоб прийняти те чи інше рішення, потрібно 85% голосів. При цьому з моменту створення організації 17% голосів знаходиться в руках США. Вищим керівним органом Міжнародного валютного фонду є Рада керуючих [12, с. 119].

Отже, МВФ створено у складний для багатьох держав час, який характеризувався кризовими явищами, складною фінансовою ситуацією та значною потребою у фінансових ресурсах для відновлення економіки країн світу та її розвитку.

1.2. Принципи взаємодії Міжнародного Валютного фонду з країнами-членами

Міжнародний валютний фонд (МВФ) є організацією 190 країн, які у своїй спільній діяльності мають на меті вирішення наступних завдань (рис. 1.3).

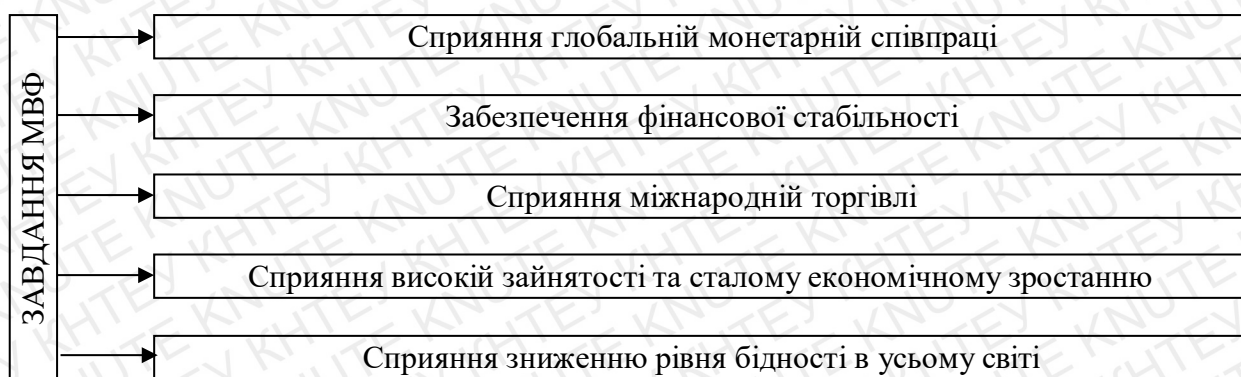

Рис. 1.3. Завдання МВФ

Джерело: побудовано автором за даними [27]

Створений у 1945 році, МВФ підпорядковується 190 країнам, які входять до складу глобального членства. Основна мета МВФ полягає в забезпеченні стабільності міжнародної валютної системи - системи валютних курсів і міжнародних платежів, що дозволяє країнам (і їх громадянам) здійснювати операції між собою. Мандат Фонду був оновлений у 2012 році, щоб включити всі питання макроекономічного та фінансового сектору, які впливають на глобальну стабільність.

Основна місія МВФ полягає в забезпеченні стабільності міжнародної валютної системи. Вона робить це трьома способами (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Способи виконання місії МВФ

Джерело: побудовано автором за даними [27;39]

Основними характеристиками діяльності МВФ є:

1. Економічне спостереження.

МВФ здійснює нагляд за міжнародною грошовою системою та здійснює моніторинг економічної та фінансової політики своїх 190 країн-членів.

3. Розвиток потенціалу.

МВФ працює з урядами по всьому світу для модернізації своєї економічної політики та інституцій, а також для навчання своїх людей. Це допомагає країнам зміцнювати свою економіку, покращувати зростання та створювати робочі місця. МВФ має управлінську команду та 17 відділів, які представляють свою країну, політику, здійснюють аналітичну та технічну роботу. Один відділ відповідає за управління ресурсами МВФ.

4. Управління.

МВФ має керуючого директора, який очолює персонал, та голову правління. Керуючий директор призначається Виконавчою радою протягом п'яти років з можливістю поновлення, і йому допомагає перший заступник керуючого директора та три заступники директорів-директорів.

5. Персонал.

Співробітники МВФ приїжджають з усього світу; вони відповідають перед МВФ, а не перед владою країн, громадянами яких вони є.

6. Ресурси МВФ.

Більшість ресурсів для кредитів МВФ надаються країнами-членами, насамперед через виплату квот.

7. Квоти.

Підписки на квоти є центральним компонентом фінансових ресурсів МВФ. Кожній країні-учасниці МВФ призначається квота, яка базується в основному на її відносній позиції у світовій економіці.

8. Спеціальні права запозичення (СПЗ).

СПЗ - це міжнародний резервний актив, створений МВФ у 1969 році для доповнення офіційних резервів своїх країн-членів.

9. Золото.

Золото залишається важливим активом у резервних запасах ряду країн, і МВФ, як і раніше, залишається одним з найбільших у світі офіційних власників золота.

10. Запозичення.

Хоча основним джерелом фінансування МВФ є підписки на квоти країн-членів, Фонд може доповнити свої ресурси квотами шляхом запозичень, якщо він вважає, що вони можуть не задовольняти потреби членів [27].

Далі розглянемо особливості організації діяльності МВФ:

1. Структура управління.

МВФ розвивався разом зі світовою економікою протягом всієї своєї історії, дозволяючи організації зберігати центральну роль у міжнародній фінансовій архітектурі.

2. Представництво країни.

На відміну від Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, де кожна країна має один голос, прийняття рішень у МВФ покликане відображати відносне становище країн-членів у світовій економіці. МВФ продовжує проводити реформи для забезпечення того, щоб її структура управління адекватно відображала фундаментальні зміни, що відбуваються у світовій економіці.

3. Підзвітність.

Створений у 1945 році, МВФ підпорядковується 190 країнам, які входять до складу глобального членства. Прийняття рішень у МВФ було покликане відобразити відносні позиції країн-членів у світовій економіці.

4. Прозорість.

МВФ проводить політику для забезпечення того, щоб змістовна і точна інформація - як про власну роль у глобальній економіці, так і про економіку країн-членів - була надана в реальному часі її глобальній аудиторії.

5. Акція МВФ «Давати разом» здійснює гуманітарну та громадську діяльність МВФ [27].

Створення МВФ започаткувало новий етап міжнародних економічних відносин, які з тих пір набули характеру наднаціонального регулювання і управління. Враховуючи підходи до визначення МВФ, можна стверджувати, що він є невід'ємною частиною інституційної структури світової економіки.

В умовах зростаючої взаємозалежності практично всі держави зацікавлені у співпраці з міжнародними економічними та валютно-фінансовими організаціями, які становлять одну з найважливіших ланок міжнародної фінансової системи і є основним джерелом необхідних фінансових ресурсів для країн з економікою, що розвивається, і перехідною економікою [3, с. 101].

Таким чином, МВФ виконує поставлену перед ним місію шляхом постійного моніторингу та аналізу світової економіки та основних процесів, що відбуваються, визначаючи ті країни, які потребують допомоги. Необхідність створення МФО та їх подальший розвиток обумовлено глобалізаційними процесами світового господарства а також тим, що певні держави чи їх компанії не мають необхідних фінансових ресурсів для розвитку чи виконання певних проєктів. У цьому випадку на допомогу приходять МФО, що надають фінансову допомогу, проте діяльність кожної такої організації має свої завдання та власні механізми фінансування, тому структуру та особливості здійснення фінансових операцій МВФ буде досліджено далі.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВА СТРУКТУРА ТА ОПЕРАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ

2.1. Аналіз впливу фінансування країн Міжнародним Валютним Фондом

На сьогоднішній день МВФ налічує 190 країн-учасниць, над якими фонд здійснює нагляд і дає їм рекомендації. Для кожної країни-учасниці МВФ встановлює квоти, які розраховуються, виходячи із середньозваженого значення національного ВВП, міжнародних резервів, економічної мінливості та відкритості. Квоти виражаються в спеціальних правах запозичення (СПЗ) (міжнародний резервний актив) і переглядаються раз на 5 років. На сьогоднішній день найбільша частка резервних активів належить США.

Загалом основна мета МВФ – стабільність міжнародної валютної системи, яка дозволяє країнам здійснювати міжнародні операції. Також після 2012 року мандат фонду включає вирішення питань макроекономічного та фінансового секторів, пов'язаних з глобальною стабільністю.

Основне завдання фонду сьогодні – допомагати країнам-членам МВФ, коли вони відчувають серйозні валютні труднощі, фінансову кризу, викликану дефіцитом платіжного балансу, коли витрати країни різко перевищують її доходи, внаслідок чого їй нічим розплачуватися із зарубіжними кредиторами. У свою чергу, доступ країни до кредитів фонду залежить від її готовності прийняти його умови.

Зазначимо, що станом на 15.09.2020 р. обсяги кредитування та полегшення тягара заборгованості МВФ склало 121841 млн. СПЗ (спеціальних прав запозичення) (1 СПЗ = 1,41664 дол. США станом на цю дату), причому найбільшу частку отримали країни Західної півкулі (рис. 2.1).

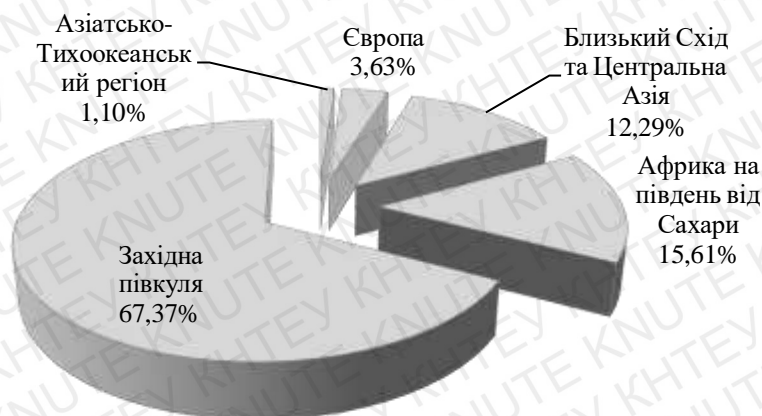

Рис. 2.1. Географічна структура наданих МВФ кредитів станом на 2020 р.

Джерело: побудовано автором за даними [7]

Також відзначимо, що в загальній структурі наданих країнам-учасницям Західної півкулі кредитів найбільша частка припадає на кредити, надані на умовах гнучкої кредитної лінії (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Видова структура наданих МВФ кредитів станом на 2020 р.

Джерело: побудовано автором за даними [7]

Також відзначимо, що станом на 31.08.2021 р. порівняно з попередніми 2012-2020 рр. значно зросла величина СПЗ (рис. 2.3).

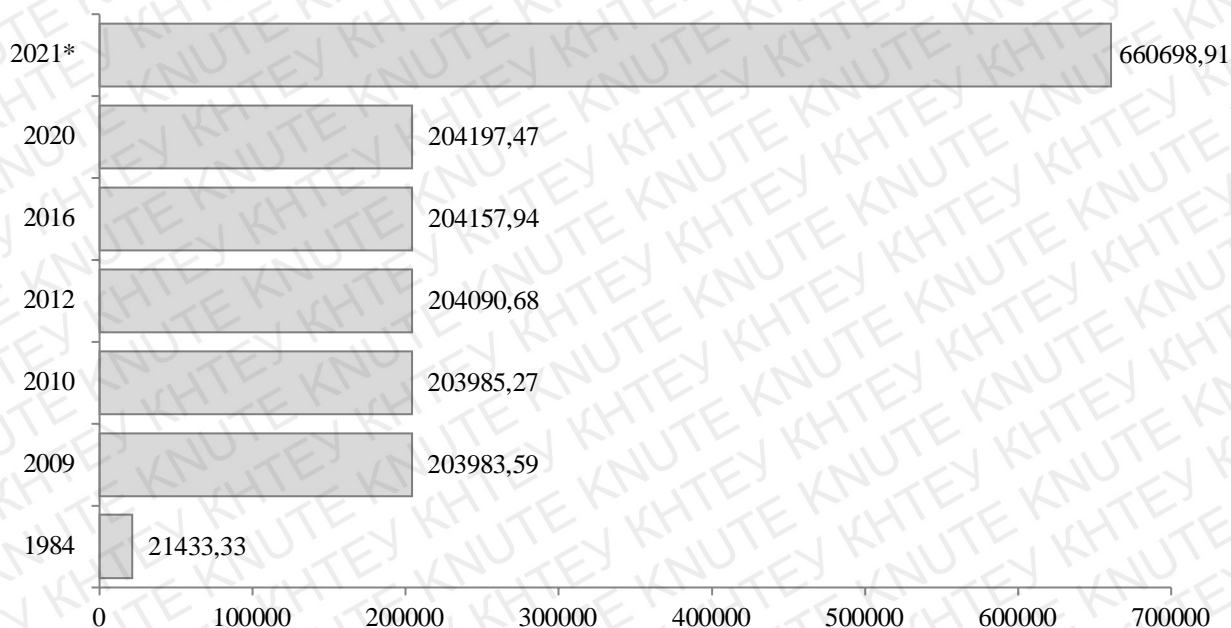

Рис. 2.3. Динаміка СПЗ МВФ у 1984-2021* рр., млн.

* станом на 01.08.2021 р.

Джерело: побудовано автором за даними [7]

У кризові роки величина кредитів, наданих МВФ країнам-учасницям, значно зростає, адже країни потребують значної допомоги. Ці тенденції демонструє рис. 2.4, з якого бачимо, що фінансування у 2008-2009 рр. (світова фінансова криза) та у 2020-2021 рр. (пандемія Covid-19) значно зросли.

Пандемія COVID-19 значно збільшила рівень боргу країн-учасниць МВФ. Порівняно з кінцем 2019 року, за прогнозами, середній коефіцієнт боргу на кінець 2021 року зросте на 20% ВВП у країнах з розвинутою економікою, на 10% ВВП – у країнах з ринковою економікою, що розвивається, та приблизно на 7% - у країнах з низьким рівнем доходу.

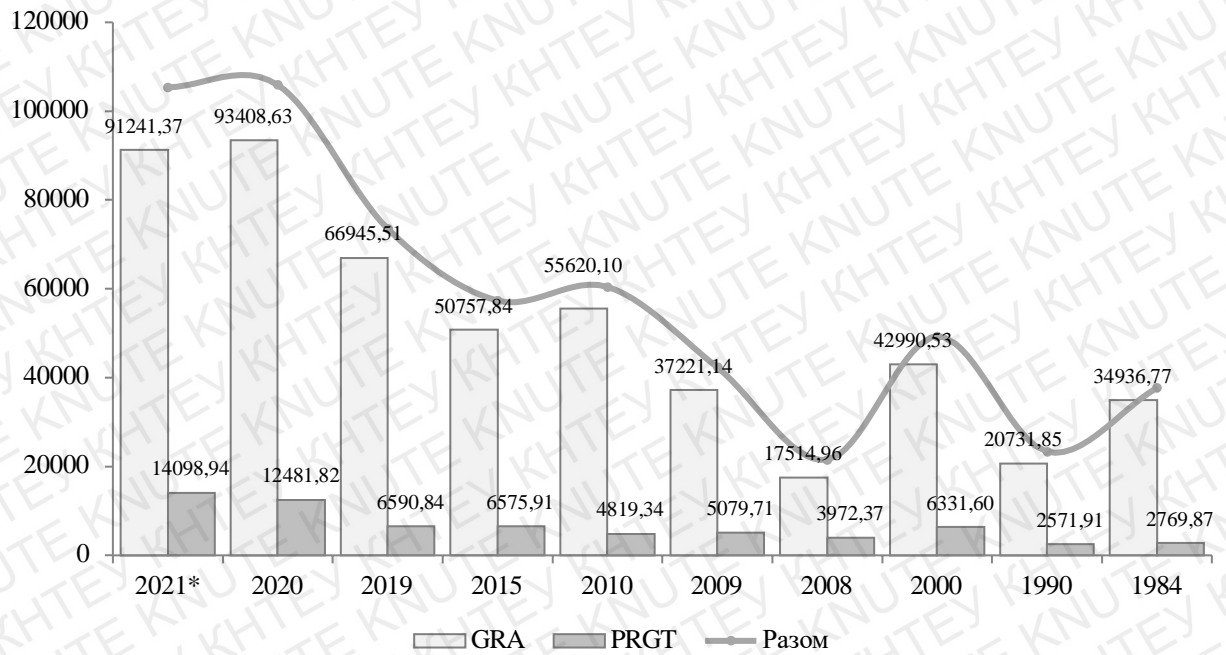

Рис. 2.4. Динаміка кредитів, наданих МВФ країнам-учасницям у 1984-2021*
рр., млн.

* станом на 01.08.2021 р.

GRA – рахунок загальних ресурсів.

PRGT – Трастовий фонд на скорочення бідності та сприяння економічному зростанню

Джерело: побудовано автором за даними [47]

Це збільшення призведе до зростання рівнів боргу, які вже до початку пандемії були історично високими. Хоча багато країн з розвинутою економікою все ще мають можливості брати позики, країни, що розвиваються, та країни з низьким рівнем доходу стикаються з набагато жорсткішими обмеженнями щодо їх здатності нести додатковий борг.

Загалом близько половини країн з низьким рівнем доходу та кількох країн з ринковою економікою, що розвивається, вже перебували у зоні боргової кризи або були під високим ризиком, і подальше зростання боргу є загрозовим. Вони лише починають відновлюватися після пандемії, і багато з цих країн можуть зазнати другу хвилю економічних проблем, спричинену дефолтами, втечею капіталу та фіскальною економією. Запобігання такій кризі може поставити країни на стабільну траєкторію зростання. Як показало дослідження МВФ [42], очікування реструктуризації боргу до моменту

дефолту пов'язане з більшим зниженням ВВП, інвестицій, кредитів приватного сектора та припливу капіталу, ніж попереджувальна реструктуризація боргу.

Жодної кризи заборгованості не відбулося завдяки рішучим діям та політиці, що проводилась центральними банками, податковими органами, офіційними двосторонніми кредиторами, а також міжнародними фінансовими інститутами в перші дні пандемії. Ці дії, хоча й важливі, швидко стають недостатніми.

По-перше, ініціативи, прийняті на даний час, є тимчасовими за своїм задумом. Ініціатива призупинення обслуговування боргів G20 [44], яка стала надзвичайно бажаною відповіддю на заклик МВФ та Світового банку, закінчилася наприкінці 2020 року. МВФ також надав близько 31 млрд. дол. США для екстреного фінансування 76 країнам, включаючи 47 країн з низьким рівнем доходів, а також допомогу у погашенні боргів найбільш біднішим країнам у рамках Трастового фонду запобігання катастрофам та допомоги [41]. За прогнозами, потреби залишатимуться високими, тому країни, що розвиваються, потребуватимуть додаткового фінансування у 2021 році та після цього.

По-друге, більшість заходів досі були зосереджені на ліквідності – забезпеченні доступу країн до фінансування як з офіційних, так і з ринкових джерел. Але в міру того, як криза триває, проблеми платоспроможності – неможливість погашення боргів – все більше виходять на перший план.

Запобігання борговій кризі в країнах, що розвиваються, вимагає термінових додаткових кроків. Ініціативу призупинення обслуговування боргів необхідно продовжити до 2021 року. Якщо ні, її нинішні одержувачі будуть змушені вдаватися до заходів жорсткої економії, щоб мати можливість відновити обслуговування боргів, що посилює занепад економіки та зниження доходів населення, що було спричинено кризою. Розширення ініціативи повинно створити стимули для раннього вирішення проблем, що стосуються боргів. Наприклад, тривалість подовження може бути пов'язана з

програмами МВФ та Світового банку, спрямованими на зменшення боргового навантаження.

Країни з борговою вразливістю повинні терміново подолати їх шляхом поєднання управління боргом та запровадження заходів для відновлення зростання. Країнам, борг яких є нестійким, його слід реструктуризувати якомога раніше. За потреби слід розглянути проблеми приватного сектору, адже ігнорування проблем платоспроможності лише погіршує їх.

На нашу думку, МВФ – це організація, покликана реформувати «архітектуру» міжнародного боргу, що включає договори про суверенний борг, створивши відповідні політичні рамки, які підтримують впорядковану реструктуризацію боргу. Мета полягає в тому, щоб забезпечити швидке та достатньо глибоке звільнення від боргів країнам, які цього потребують, приносячи користь не лише цим країнам, але й світовій фінансовій та економічній системі в цілому.

У жовтні 2020 р. МВФ опублікував новий звіт [48], що оцінює поточну архітектуру реструктуризації приватного боргу та пропонує можливі покращення. Існуючі договірні рамки були значною мірою ефективні при реструктуризації суверенних облігацій, але останні випадки реструктуризації Еквадору та Аргентини демонструють проблеми, які ще потребують вирішення, включаючи значне розширення різноманітності комерційних кредиторів та відсутність прозорості боргів. Наприклад, рамки виявилися менш ефективними для реструктуризації зростаючого обсягу боргових зобов'язань, окрім облігацій, а також для боргів із заставою та боргів з умовами забезпечення, подібними до застави. Хоча умови таких позик у багатьох випадках залишаються невідомими, вони, як видається, особливо поширені в країнах з низьким рівнем доходу, які експортують природні ресурси.

Виходячи за межі приватних вимог, більшість офіційних боргів зараз належать країнам-кредиторам, які не є членами Паризького клубу та не дотримуються процедур Паризького клубу. Це ускладнює реструктуризацію

боргу перед офіційними двосторонніми кредиторами та забезпечення високої участі як офіційних, так і приватних кредиторів.

На нашу думку, перераховані нижче аспекти поточної архітектури боргу потребують виправлення за допомогою МВФ:

1) боржники та кредитори повинні продовжувати посилювати договірні положення, щоб допомогти мінімізувати економічні кризи, коли боржники стикаються з проблемами. МВФ успішно сприяє прийняттю посиленних положень про колективні дії в міжнародних облігаціях. Подібні положення необхідні для сприяння впорядкованій реструктуризації боргових зобов'язань, що не є облігаціями. Положення, які зменшують виплати боргу або автоматично припиняють обслуговування боргу, наприклад, у разі природних катастроф та інших великих економічних потрясінь, також можуть бути корисними, тому необхідно посилювати цей інструмент;

2) слід збільшити прозорість боргів. Не знаючи, яку суму країни вже боргують і на яких умовах, кредитори не можуть приймати обґрунтовані рішення щодо кредитування. Вони також неохоче братимуть участь у реструктуризації, якщо не знають умов, наданих іншим кредиторам;

3) офіційні двосторонні кредитори повинні домовитися про спільний підхід до реструктуризації офіційних двосторонніх боргів. Це має бути прийнятним як для членів Паризького клубу, так і для інших організацій. Реструктуризація може включати загальний термін, який вимагає від боржника прозоро повідомляти інформацію про свої борги та вимагати угод про реструктуризацію від усіх своїх кредиторів – як офіційних, так і приватних – на порівнянних умовах. Такий підхід має забезпечити обмін інформацією та справедливий розподіл тягаря між усіма кредиторами.

Проте не всі ці реформи матимуть негайний вплив. Незважаючи на те, що покращення умов договору вплине на обсяг боргу, спільний підхід до реструктуризації, що охоплює всіх офіційних двосторонніх кредиторів (наразі обговорюється G-20) може мати наслідки майже відразу.

МВФ працює над запобіганням боргової кризи, підтримуючи своїх членів політичними порадами, фінансуванням та розвитком потенціалу. Він продовжує і у 2021 р. надавати допомогу у погашенні боргів найбільш вразливим країнам у рамках Трестового фонду стримування та подолання наслідків катастроф [41]. Отже, МВФ сприяє прозорості боргів, у тому числі – шляхом посилення політики обмеження боргу [51], надаючи технічну допомогу в управлінні боргами, та співпрацюючи з G-20 щодо розширення ініціативи призупинення обслуговування боргів. МВФ підтримує координацію боржника-кредитора та здійснює реструктуризацію боргу шляхом аналізу дій щодо відновлення стійкості боргу та надаючи фінансову підтримку країнам-учасникам за допомогою та участю значної кількості кредиторів.

2.2. Механізм фінансування Міжнародним Валютним Фондом країн-членів

На відміну від банків розвитку МВФ не надає кредити на конкретні проекти - кредити Фонду надаються країнам, які відчувають проблеми з платіжним балансом, щоб дати їм час на коригування заходів економічної політики і відновлення зростання без необхідності вдаватися до дій, що завдають шкоди їх власній економіці або економіці інших держав-членів. Фінансування МВФ призначене для сприяння державам-членам у вирішенні проблем платіжного балансу, стабілізації економіки і відновлення стійкого економічного зростання. Ця роль щодо врегулювання криз займає центральне місце в кредитуванні МВФ.

У широкому визначенні МВФ здійснює два види кредитування:

1. Надання кредитів за непільговими відсотковими ставками.

Умови фінансування в рамках кредитів по рахунку загальних ресурсів МВФ мають наступний вигляд та історію розвитку (таб. А.1 в Додатку А, Додотку А.2).

Домовленості про кредити «стенд-бай» протягом довгого часу були основним кредитним інструментом Фонду. Після світової фінансової кризи 2007-2009 років МВФ розширив свій набір інструментів кредитування. Одна з головних цілей полягала в зміцненні інструментів для запобігання криз шляхом створення гнучкої кредитної лінії і лінії превентивної підтримки і ліквідності. Крім того, був створений інструмент для прискореного фінансування, який може використовуватися в широкому діапазоні обставин, що замінив собою політику екстреної допомоги МВФ.

Пізніше в рамках заходів у відповідь на COVID-19 МВФ тимчасово підвищив ліміти доступу по інструментах для екстреного фінансування і річний ліміт загального доступу до непільгових ресурсів. МВФ також створив лінію короткострокової підтримки ліквідності для надання страхової підтримки державам-членам з дуже надійною економічною політикою і міцними основними показниками.

Рахунок загальних ресурсів є головним рахунком МВФ, що складається з пулу валют і резервних активів, які представляють собою оплачену підписку держав-членів у вигляді квот. Він є рахунком, з якого здійснюється фінансування операцій МВФ за непільговим кредитуванням.

Основні механізми та умови непільгового кредитування наведено в таблиці Б.1 в Додатку Б.

Отже, залежно від ліміту доступу країн-учасниць МВФ надає непільгові кредити за різними програмами.

2. Надання кредитів країнам з низькими доходами на пільгових умовах з низькими і, в деяких випадках, навіть нульовими процентними ставками.

На даний час всі пільгові кредити є безпроцентними. Світова фінансова криза підкреслила необхідність ефективних глобальних мереж фінансового захисту, які допомагають країнам долати несприятливі шоки. Тому одне з основних завдань реформ кредитування останнім часом полягала в тому, щоб

доповнити традиційну роль МВФ щодо врегулювання криз додатковими інструментами для запобігання кризам.

МВФ надає пільгові кредити країнам-учасникам за 3-ма програмами:

2.1. Розширений кредитний механізм.

Мета - надання країнам, що розвиваються, з низькими доходами допомоги в досягненні і підтримці стабільної та стійкої макроекономічної позиції, сталого і тривалого скорочення бідності і економічного зростання. Завдання – розв’язання тривалих проблем платіжного балансу.

Критерії для отримання для усях трьох програм однакові: це країни, які відповідають критеріям в рамках Трастового фонду щодо скорочення бідності і сприяння економічному зростанню.

Кваліфікаційні вимоги – це тривалі проблеми платіжного балансу; фактична потреба у фінансуванні протягом терміну дії домовленості, при цьому не обов’язково на момент затвердження кредитування або фактичного надання коштів. Умови фінансування:

- процентна ставка на даний час нульова;
- терміни погашення - 5½-10 років.

Відсутня можливість превентивного використання. Тривалість і повторне використання наступні:

- 3-5 років з максимальною загальною тривалістю 5 років;
- є можливість повторного використання.

2.2. Механізм кредитів «Стенд-бай».

Мета – це надання країнам, що розвиваються, з низькими доходами допомоги в досягненні і підтримці стабільної та стійкої макроекономічної позиції, відповідного сталого і тривалого скорочення бідності і економічного зростання. Завдання – задоволення короткострокових потреб у фінансуванні платіжного балансу.

Кваліфікаційними вимогами є наступні: потенційні (превентивне використання) або фактичні короткострокові потреби у фінансуванні

платіжного балансу на момент затвердження; фактична потреба необхідна для кожного фактичного надання коштів.

Умови фінансування:

- процентна ставка на даний час нульова;
- терміни погашення - 4-8 років;
- збір за доступ - 0,15% за доступними, але не обраними сумами в рамках превентивної домовленості.

Є можливість превентивного використання.

Тривалість і повторне використання наступні:

- 12-36 місяців;
- використання обмежене 3 роками з будь-яких 6 років.

2.3. Механізм прискороного кредитування.

Мета – надання країнам, що розвиваються, з низькими доходами допомоги в досягненні і підтримці стабільної та стійкої макроекономічної позиції, відповідного сталого і тривалого скорочення бідності і економічного зростання. Завдання – надання фінансування для задоволення нагальних потреб у фінансуванні платіжного балансу

Кваліфікаційні вимоги – це нагальна потреба у фінансуванні платіжного балансу, коли відсутня можливість або необхідність в програмі в рамках верхнього кредитного траншу.

Умови фінансування наступні:

- процентна ставка - нульова;
- терміни погашення - 5½-10 років.

Відсутня можливість превентивного використання.

Тривалість і повторне використання:

- прями фактичні виплати коштів;
- повторне використання можливе за умови дотримання лімітів доступу та інших вимог;

– обмеження повторного використання двома випадками в будь-який 12-місячний період було тимчасово скасоване до 6 квітня 2021 року.

Також відзначимо, що МВФ відреагував на пандемію COVID-19 вжиттям заходів безпрецедентних масштабів і в найкоротші терміни, використовуючи свої поточні кредитні ресурси в розмірі 1 трлн. дол. США. Ці заходи передбачали надання фінансової допомоги країнам з невідкладними або потенційними потребами у фінансуванні платіжного балансу з метою захисту життя людей і їх засобів до існування, особливо найбільш вразливих верств населення.

У період з початку пандемії в кінці березня до 15 вересня 2020 року було прийнято зобов'язання з надання 80 державам-членам приблизно 91 млрд. дол. США (або 64 млрд. СПЗ), з яких 30 млрд. дол. США припадало на екстрене фінансування. У сфері кредитування основна діяльність МВФ здійснювалась за п'ятьма напрямками:

1. Екстрене фінансування в рамках прискореного фінансування та прискореного кредитування.

МВФ веде роботу зі значною кількістю запитів про екстрене фінансування – у вересні 2020 р. вживалися заходи по запитах від 69 країн. Рада тимчасово подвоїла ліміти доступу до механізмів екстреного фінансування (механізму прискореного кредитування і інструменту для прискореного фінансування), щоб мати можливість задовольнити очікуваний невідкладний попит з боку держав-членів. Ці механізми дають МВФ можливість надавати екстрену допомогу без необхідності прийняття державою-членом повноцінної програми.

2. Підвищення доступу в рамках існуючих домовленостей про кредитування.

МВФ також підвищує доступ країн-учасниць за існуючими домовленостями про кредитування з метою задовольнити нові нагальні потреби, що виникають у зв'язку з пандемією коронавірусу, тим самим створюючи можливості для реагування на кризу COVID-19 в рамках

триваючого діалогу з питань економічної політики. Станом на 15 вересня 2020 року Радою були схвалені запити на збільшення доступу для 8 країн.

3. Нові домовленості про кредитування, включаючи превентивні домовленості.

Рада затвердила 6 нових програм, підтримуваних ресурсами МВФ, щодо 5 країн з метою пом'якшення економічних і соціальних наслідків кризи і підтримки макроекономічної стабільності. Крім того, 3-м країнам, що мають дуже міцні основи політики і досвід позитивних економічних результатів, були надані гнучкі кредитні лінії. У всіх трьох випадках офіційні органи розглядали відповідну підготовчу роботу в якості превентивних.

4. Підвищення ліквідності.

Рада схвалила створення лінії короткострокової підтримки ліквідності для подальшого зміцнення глобальної системи фінансової безпеки. Вона являє собою механізм відновлюваної лінії та допускає продовження підтримки для держав-членів з дуже надійними основами економіки і заходами політики, яким потрібна помірна короткострокова підтримка платіжного балансу.

5. Полегшення тягаря заборгованості.

У березні 2020 року було розширено функції Трастового фонду для обмеження і подолання наслідків катастроф з метою надати бідним державам-членам МВФ, які постраждали від пандемії COVID-19, гранти для полегшення тягаря заборгованості. З метою полегшення тягаря обслуговування боргу 29 країнам, які відповідали критеріям, було надано 2 піврічних транші на суму 344 млн. СПЗ, які були схвалені Виконавчою радою 13 квітня і 2 жовтня 2020 року відповідно.

Рада також тимчасово ввела спрощені внутрішні процедури, щоб дозволити МВФ в більш короткі терміни реагувати на запити держав-членів про надання екстреної допомоги в період пандемії COVID-19, і в багатьох випадках фінансування надавалося Фондом протягом декількох тижнів після отримання запиту про екстрене фінансування. Крім того, Рада тимчасово

призупинила застосування процедур, необхідних для надання високого рівня доступу щодо запитів по механізму прискореного фінансування.

У серпні 2020 року було введено захисні заходи політики, які покликані сприяти зниженню фінансових ризиків у випадках, коли держава-учасниця має високий сукупний рівень доступу за механізмами кредитування Трастового фонду й рахунку загальних ресурсів. Відповідно до нового правила, захисні заходи застосовуються щодо будь-якої держави-члена Фонду з сукупним доступом до ресурсів рахунку загальних ресурсів і Трастового фонду, що перевищує засновані на квотах порогові значення, встановлені на тому ж рівні, який вимагає застосування системи виняткового доступу в рамках рахунку загальних ресурсів.

Отже, основна мета кредитування країн-членів МВФ – відновлення платіжного балансу, розвиток економіки. У 2021 р., маючи в своєму розпорядженні значні ресурси зі свого кредитного потенціалу в 1 трлн. дол. США, МВФ готовий надати ще більшу допомогу. У співпраці з країнами-членами, кількість яких з приєднанням Андорри збільшилася до 190, МВФ прагне сприяти відновленню більш стійкої та інклюзивної економіки для всіх людей.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН-ЧЛЕНІВ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

3.1. Роль Міжнародного Валютного Фонду в розвитку національних економік країн

Наслідки пандемії стали причиною погіршення економічного стану країн світу та загалом світової економіки. Тенденції 2020 р., що свідчать про розвиток негативних явищ у національних економіках, вимагають пошуку напрямів подолання проблем, які виникли. МВФ здійснює щорічні дослідження стану світової економіки та національних економік окремих держав та визначає основні тенденції, щоб допомогти країнам подолати негативні явища.

Відновлення світової економіки продовжується, але з розширенням розриву між країнами з розвинутою економікою і багатьма країнами з ринком, що формується, і країнами, що розвиваються. Останній прогноз МВФ щодо економічного зростання в світі на 2021 рік на рівні 6% залишився без змін в порівнянні з попередньою оцінкою перспектив, але його структура змінилася [26].

З початку пандемії і до кінця квітня 2021 р. МВФ схвалив кредити 86 країнам на загальну суму понад 110 млрд. дол. США, що є рекордним показником. Ще однією безпрецедентною мірою стало схвалення в серпні 2021 року нового розподілу СПЗ. Це найбільше в історії МВФ розподілення у розмірі 650 млрд. дол. США дозволить державам-членам МВФ значно збільшити обсяг резервів і ліквідності без посилення тягаря заборгованості.

МВФ також вивчає варіанти добровільної передачі СПЗ вразливим країнам від країн, що знаходяться в стабільному фінансовому становищі. Поряд з оперативними і надзвичайними заходами, прийнятими урядами і центральними банками, ці дії надали підтримку світовій економіці на ранніх

етапах кризи і створили основу для початку відновлення. Але це відновлення йде за двома траєкторіями:

- економічні умови в країнах небезпечним чином розрізняються в зв'язку з колосальною різницею в плані доступу до вакцин і можливостей для прийняття політичних заходів підтримки;
- у той час, як ситуація в країнах з розвинутою економікою нормалізується, у багатьох країнах з ринком, що формується, і країнах, що розвиваються, криза поглиблюється.

Першочергове завдання МВФ, як і раніше, полягає в якнайшвидшій вакцинації в усьому світі. У травні 2021 р. співробітники МВФ запропонували план вартістю 50 млрд. дол. США, спрямований на вакцинацію не менше 40% населення у всіх країнах до кінця 2021 року і 60% - в першій половині 2022 року. Ця інвестиція дозволить в найближчі роки збільшити обсяг економічної діяльності у всьому світі на трильйони дол. США. Ліквідація цієї різниці є запорукою закінчення пандемії та забезпечення сталого довгострокового відновлення в усьому світі.

Другим невідкладним пріоритетним завданням є надання країнам допомоги у вирішенні зростаючої проблеми державного боргу. Важкий тягар боргу на початку кризи зробив багато країн з низькими доходами більш уразливими і, як і раніше, обмежує їх здатність надати необхідну політичну підтримку. МВФ розширив пільгове фінансування країн з низькими доходами і полегшив тягар заборгованості 29 найбільш бідніших держав-членів, надавши їм простір для маневру. Але необхідні подальші дії, в тому числі – в рамках «Загальної основи умов щодо боргу» Групи G-20, якій МВФ надає активну підтримку.

Отже, світу необхідно скористатися можливістю створити кращі умови для подальшого відновлення та розвитку. МВФ розробляють не лише політичні заходи, що дозволяють зміцнити відновлення в найближчій перспективі, а й перетворюючі заходи, що забезпечують основу для більш екологічно чистої, цифровізованої та інклюзивної глобальної економіки у

майбутньому. Більш ніж будь-коли МВФ відзначає глибокий вплив зміни клімату на макроекономічні показники і фінансову стабільність відводить центральне місце у своїй роботі цим найважливішим аспектам діяльності [7].

Перспективи економічного зростання в країнах розвинутою економікою на 2021 рік, згідно прогнозів МВФ, покращилися на 0,5 в.п., але це підвищення в точності компенсується переглядом прогнозів для країн з ринком, що формується, і країн, що розвиваються, в бік зниження, що обумовлено більш стриманою оцінкою перспектив країн Азії з ринком, що формується. На 2022 рік МВФ прогнозує світове зростання на рівні 4,9%, що вище попереднього прогнозу, який становив 4,4%. Але і в даному випадку причиною є значне поліпшення прогнозів для країн з розвинутою економікою і більш стримане – для країн з ринком, що формується, і країн, що розвиваються.

За оцінками МВФ, внаслідок пандемії доходи на душу населення в країнах з розвинутою економікою зменшилися на 2,8% за рік в порівнянні з розрахованими до пандемії трендами на 2020-2022 роки, а в країнах з ринком, що формується, і країнах, що розвиваються (без урахування Китаю), щорічні втрати доходів на душу населення становлять 6,3% в рік.

Ці перегляди прогнозів значною мірою є наслідком відмінностей в динаміці пандемії з поширенням штаму Дельта. Частка повністю вакцинованих в країнах з розвинутою економікою становить майже 40% населення, тоді як в країнах з ринком, що формується, - 11% відсотків, а в країнах, що розвиваються, вакцинована лише незначна частина населення. Більш високі, ніж очікувалося, темпи вакцинації і повернення до нормальної економічної діяльності призвели до підвищення прогнозів, а відсутність доступу до вакцин і поновлення хвилі захворювань COVID-19 в деяких країнах, особливо в Індії, призвели до зниження прогнозів.

Усі ці тенденції та негативні прогнози вимагають від міжнародних фінансових організацій та, зокрема, від МВФ посилення своєї ролі у підтримці країн, які розвиваються. Розбіжності в підтримці з боку заходів

політики є другою причиною поглиблення розбіжностей. В країнах з розвинутою економікою триває проведення заходів бюджетної підтримки, і на 2021 рік і далі оголошені пов'язані з пандемією заходи в розмірі 4,6 трлн. дол. США. Перегляд прогнозу світового економічного зростання на 2022 рік у бік підвищення в основному відображає очікувану додаткову бюджетну підтримку в США і з фондів «Наступне покоління» Європейського союзу.

З іншого боку, в країнах з ринком, що формується, і країнах, що розвиваються, термін дії більшості заходів закінчився в 2020 році, і вони прагнуть відновити бюджетні буферні запаси. У деяких країнах, в тому числі – в Бразилії, Угорщині, Мексиці, Росії та Туреччині, також почалося підвищення ставок грошово-кредитної політики, щоб стримати підвищувальний тиск на ціни. На країнах-експортерах біржових товарів сприятливо позначаються більш високі, ніж очікувалося, ціни на біржові товари [8].

Сприяння економічній стабільності частково означає недопущення економічних і фінансових криз, великих коливань економічної активності, високої інфляції і надмірної мінливості валютних і фінансових ринків. Нестабільність може збільшити невизначеність, перешкоджати інвестиціям, стримувати економічне зростання і знижувати рівень життя. Динамічна ринкова економіка неминуче пов'язана з деякою мінливістю, а також з поступовими структурними змінами. Завдання директивних органів полягає в зведенні нестабільності в своїй країні і за кордоном до мінімуму без шкоди для можливостей економіки підвищувати рівень життя за рахунок збільшення продуктивності, забезпечення зайнятості та стійкого зростання.

Економічна і фінансова стабільність вимагає уваги як на національному, так і на багатосторонньому рівні. Як показали недавні фінансові кризи, економіка країн стає все більш взаємозалежною. Вплив факторів уразливості може легше поширюватися на інші сектори і держави [14].

З метою відновлення світової економіки та підтримки окремих країн-членів МВФ на початку серпня 2021 р. схвалив виділення СПЗ обсягом 456 млрд. (еквівалентно 650 млрд. дол. США) на відновлення світової економіки в умовах кризи, викликаній пандемією COVID-19. Це найбільший розподіл СПЗ в історії МВФ задля стимуляції глобальної економіки під час кризи. Розподіл СПЗ принесе користь всім членам, дозволить задовольнити довгострокову глобальну потребу в резервах, зміцнить довіру і сприятиме стійкості і стабільності світової економіки.

Рішення про розподіл коштів набув чинності 23 серпня 2021 року. Новостворені СПЗ розподілено між членами МВФ пропорційно їх квотам у фонді. Близько 193 СПЗ (275 млрд. дол. США) заплановано й виділено країнам, що розвиваються, але МВФ переконує багатші країни перенаправити СПЗ на користь бідніших і вразливих економік.

Також одним з механізмів перенаправлення коштів на користь бідних країн може стати Трастовий фонд скорочення бідності МВФ. Фонд також вивчає інші варіанти допомоги у відновленні бідніших і вразливих країн, в тому числі – створення нового фонду для забезпечення більш стійкого економічного зростання в середньостроковій перспективі [26].

Таким чином, роль МВФ у розвитку світової економіки є значною, адже він не лише фінансово допомагає країнам-членам, але й розробляє рекомендації для усїєї світової спільноти для відновлення економіки.

3.2. Еволюція відносин та перспективи співпраці України з МВФ

Відносини України та МВФ почались у 1992 р., коли наша країна стала членом цієї міжнародної фінансової організації. У 1994-1995 рр. наша країна отримала 498,7 млн. СПЗ (763,1 млн. дол. США.) з метою підтримки платіжного балансу (1994-1995 рр.).

Етапи розвитку співробітництва України та МВФ наведено на рис. В.1 в Додатку В.

За весь час співробітництва з МВФ Україна отримала наступні транші

(рис. 3.1).

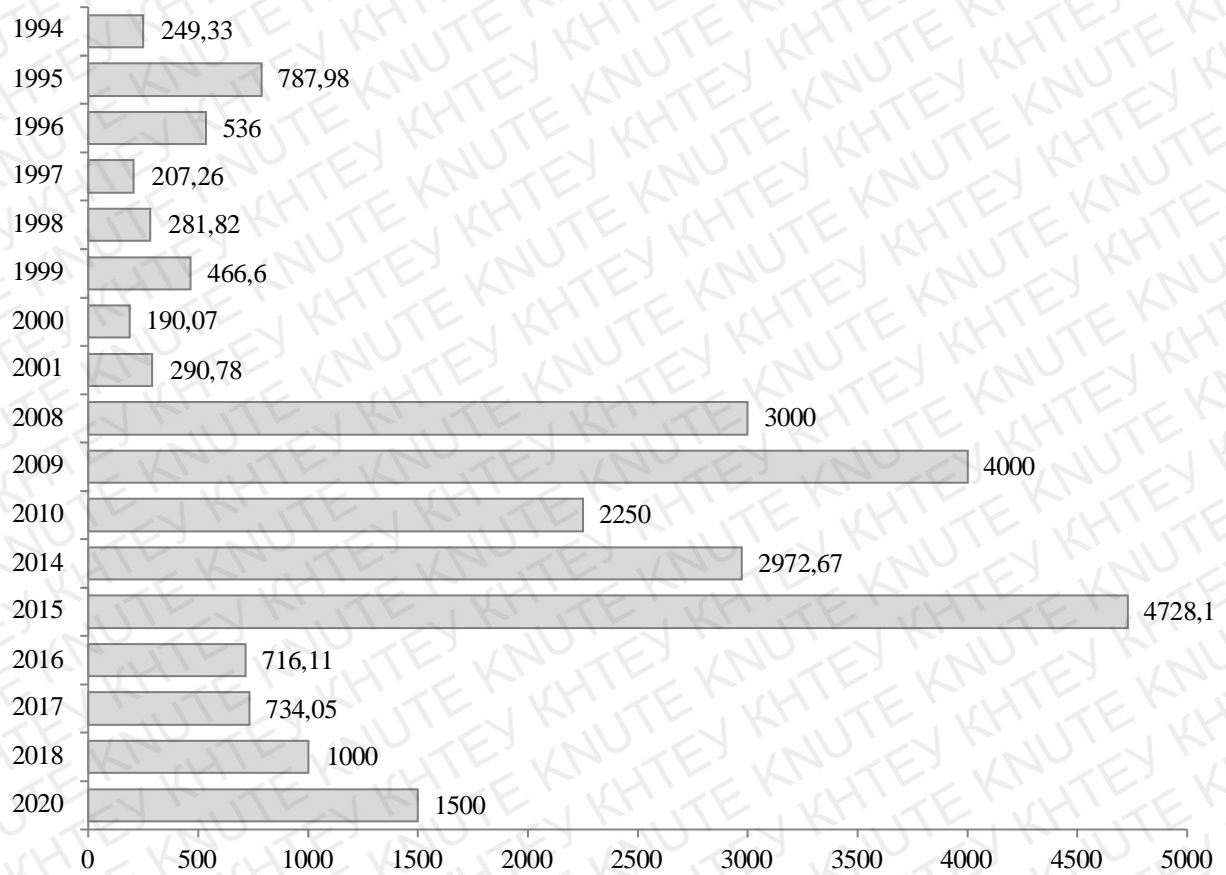

Рис. 3.1. Величина траншів Україні від МВФ, млн. СДЗ

Джерело: побудовано автором за даними [49]

Як бачимо, найбільша допомога була отримана Україною у 2015 р. задля відновлення економіки, підтримання платіжного балансу. Загальні відомості про надані кредити наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Загальні відомості про надані Україні кредити від МВФ, млн. СПРЗ

<i>Рахунок загальних ресурсів:</i>	Сума	Квоти, %	
Квота	2 011,80	100,00	
Валютні аванси МВФ	8 699,01	432,40	
Резервна позиція траншу	0,24	0,01	
<i>Департамент СПЗ:</i>	Сума	Розподіл, %	
Чистий сукупний розподіл	3237,66	100,00	
Холдинги	943,67	29,15	
<i>Непогашені покупки та позики:</i>	Сума	Квоти, %	
Домовленості про режим очікування	2 500,00	124,27	
Розширені домовленості	4 187,38	208,14	

Домовленості та прогноз майбутніх надходжень СПЗ для України подано в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Домовленості та прогноз майбутніх надходжень СПЗ для України, млн.

Домовленості					
	Дата	Термін придатності	Затверджена сума	Вилучена сума	
Тип	Композиція	Дата			
Режим очікування	09 червня 2020 року	08 грудня 2021 року	3 600,00	1 500,00	
Режим очікування	18 грудня 2018 р	17 лютого 2020 року	2 800,00	1 000,00	
EFF	11 березня 2015 р	17 грудня 2018 р	12 348,00	6 178,26	
Прогноз					
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Надходження	61,17	1529,71	1 904,71	1779,71	1109,21
Виплати	41,53	134,12	72,75	28,50	10,30
Усього	102,70	1663,83	1 977,46	1 808,21	1119,51

Також зазначимо, що головним кредитором України серед усіх МФО є саме МВФ. Переважна більшість інших світових і європейських МФО приймають позитивне рішення про кредитування української економіки

лише після того, як Рада директорів МВФ прийме позитивне рішення щодо відкриття кредитної програми для України.

Відсоткову ставку кредитів для України МВФ не піднімає вище 3%, при тому, що найдешевші кредити із інших джерел надаються Україні мінімально у 7,5% річних. На нашу думку, мова фактично йде про реструктуризацію кредитного портфеля України, і у цьому і полягає головна перевага кредитної програми МВФ. Також зазначимо, що позитивним наслідком співпраці України із програмою МВФ є поштовх іншим іноземним кредиторам та інвесторам до вкладення коштів та надання кредитів українській економіці. Маються на увазі саме програмні вимоги МВФ, оскільки зовнішні кредитори та інвестори розуміють наступне: якщо Фонд надав кредит Україні, відповідно, це є сигналом того, що зміни, необхідні для стабілізації, вже відбуваються.

Варто зазначити, що МВФ не дає Україні (та іншим країнам) «живі гроші», що можуть бути використані не за цільовим спрямуванням. Фонд надає кредити лише на конкретні цільові призначення, і переважно кредити спрямовуються на поповнення золотовалютних резервів держави, а частково - на здійснення виплат державного боргу із вищою процентною ставкою.

Сплата відсотків за зовнішнім боргом, навпаки, призводить до зменшення валового національного продукту країни-боржника. Звідси логічно випливає така вимога до використання фінансових ресурсів, залучених ззовні: при сплаті всіх відсотків і погашенні основної суми боргу валовий внутрішній продукт і національне багатство країни не повинне зменшуватися. Якщо для розрахунків з кредиторами доводиться йти на такі заходи, тоді рішення про притягнення запозичень з-за кордону слід розглядати як помилкове, непродуктивне з економічної та соціально-політичної точок зору. Тому залучення фінансових коштів від МВФ виправдане тоді, коли ці кошти будуть використані продуктивно. При цьому можна виділити кількісні та якісні вимоги (рис. 3.2).

ВИМОГИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАЛУЧЕНИХ КОШТІВ

Кількісні вимоги

Мінімальна макроекономічна віддача позикових коштів повинна бути вища, ніж сума відсотків, які сплачуються за кредитом. Якщо не буде дотримуватися ця умова, то розмір зовнішнього боргу буде «самозростати» на різницю між сумою відсотків, що підлягають сплаті, і фактично погашених. Проблема заборгованості в цьому

Якісні вимоги

Застосування позикових коштів має бути таким, щоб кошти для погашення заборгованості виникли природно, або, іншими словами, мимовільно, що означає приріст експортного потенціалу країни. Якщо цей приріст вище, ніж темпи приросту виплат по заборгованості, то проблема зовнішнього боргу можна вирішити, борговий цикл має чіткі часові рамки, а валютно-фінансове становище

Рис. 3.2. Кількісні та якісні вимоги до використання залучених коштів

Джерело: побудовано автором

У 2021 р. (до Дня Незалежності) Україною було отримано безповоротну допомогу від МВФ у розмірі 2,7 млрд. дол. США, яка передбачена у програмі підтримки МВФ світової економіки, яка постраждала від пандемії [28].

Таким чином, зазначимо, що отримання фінансової допомоги від МВФ Україна спрямовувала на збільшення резервів НБУ, стабілізації платіжного балансу країни, подолання структурних деформацій економіки. МВФ допомагає Україні відносити національну економіку, покращити макроекономічні показники та розробляє для країни проекти фінансування, які направлено на вирішення основних проблемних питань економіки.

Отже, Україна, співпрацюючи із МВФ, знижує боргове навантаження, оскільки МВФ обмежує дефіцит бюджету. Проте необхідно розробити кроки покращення співробітництва України та МВФ, адже зростання боргового навантаження на бюджет негативно впливає на макроекономічну ситуацію в країні.

3.3. Перспективи Міжнародного Валютного фонду в глобальній економіці

Кредитування МВФ спрямоване на те, щоб дати країнам можливість відпочити та впорядкувати політику адаптації, що відновить умови для стабільної економіки та сталого зростання. Ця політика буде відрізнятися залежно від обставин країни. Наприклад, країна, що зіткнулася з раптовим падінням цін на основний експорт, може потребувати фінансової допомоги під час впровадження заходів щодо зміцнення економіки та розширення експортної бази. Країні, яка страждає від серйозного відтоку капіталу, можливо, доведеться вирішувати проблеми, які призвели до втрати довіри інвесторів – можливо, процентні ставки занадто низькі, дефіцит бюджету та обсяг боргів зростають надто швидко або банківська система неефективна або погано регульована.

За відсутності фінансування МВФ процес адаптації для країни може бути більш різким і складним. Наприклад, якщо інвестори не бажають надавати нове фінансування, країна не матиме іншого вибору, крім як пристосуватися – часто через зменшення державних витрат, обсягів імпорту та економічної діяльності. Фінансування МВФ сприяє більш поступовому та ретельно продуманому коригуванню. Оскільки кредитування МВФ зазвичай супроводжується набором коригувальних заходів політики, він також надає висновок про схвалення того, що проводиться відповідна політика.

МВФ консулює держави-члени по заходах економічної і фінансової політики, які сприяють стабільності, зменшують уразливість по відношенню до криз і сприяють сталому зростанню і високому рівню життя. Він також відстежує глобальні економічні тенденції та зміни, які позначаються на стані міжнародної валютної і фінансової системи, і сприяє діалогу між державами-членами щодо регіональних та глобальних наслідків їх політики. Крім такої «наглядкової діяльності» МВФ надає технічну допомогу для сприяння в

зміцненні інституційного потенціалу держав-членів і надає їм ресурси для полегшення коригування в разі кризи платіжного балансу.

Також ми зазначали, що МВФ відреагував на кризу коронавірусу безпрецедентно швидкими темпами та масштабами фінансової допомоги, щоб допомогти країнам, зокрема – захистити найбільш уразливі категорії населення та створити підґрунтя для відновлення економіки.

МВФ надає фінансову підтримку для потреб платіжного балансу на запит країн -членів. На відміну від банків розвитку, МВФ не дає кредитів для конкретних проектів. Після такого запиту команда співробітників МВФ проводить переговори з урядом, щоб оцінити економічну та фінансову ситуацію та розмір загальних потреб країни у фінансуванні, а також узгодити відповідну політичну відповідь.

Як правило, уряд країни та МВФ повинні узгодити програму економічної політики, перш ніж МВФ надасть країні кредитування. Зобов'язання країни вживати певних заходів політики, відомих як політичні умовленості, в більшості випадків є невід'ємною частиною кредитування МВФ. Ця програма політики, що лежить в основі домовленості, в більшості випадків представлена Виконавчою радою Фонду у «Листі про наміри» та детальніше в «Меморандумі про взаєморозуміння».

Зазвичай прогрес проглядається шляхом моніторингу виконання заходів політики. Однак для деяких домовленостей країни можуть використовувати ресурси МВФ без жодних або обмежених умов, якщо вони вже визначили свою прихильність до обґрунтованої політики або якщо вони розраховані на нагальні та невідкладні потреби, наприклад, через перехідний та обмежений характер шоку, або там, де можливості щодо впровадження політики обмежені, у тому числі – через нестабільність. Повернення країни до економічного та фінансового стану гарантує повернення коштів МВФ, щоб вони могли бути доступними для інших країн-членів.

Як тільки буде досягнуто порозуміння щодо політики та пакету фінансування, Виконавчій раді МВФ надається рекомендація підтримати

наміри політики країни та розширити доступ до ресурсів МВФ. Цей процес можна прискорити в рамках Механізму надзвичайного фінансування МВФ [50].

Незважаючи на те, що багато країн з низьким рівнем доходів досягли хорошого імпульсу з 2000 року, вони все ще стикаються з численними макроекономічними проблемами та вразливістю. Вони зараз набагато більше переживають кризу, аніж розвинені країни, і це вимагає ретельного прийняття політики для порятунку життів та засобів до існування зусиллями МВФ, що ґрунтується на дебатах щодо політики та продуманому дослідженні з урахуванням ситуації з COVID-19. Вихід за межі кризи COVID-19, модернізація валютних рамок, зміцнення податкових позицій, управління багатствами природних ресурсів, розширення зв'язків із світовою фінансовою системою та заохочення диверсифікації та структурних перетворень є важливими компонентами, які сприятимуть сталому та інклюзивному зростанню таких країн.

Також МВФ співпрацює з Міністерством закордонних справ, Співдружності та розвитку Великобританії (FCDO) для вивчення цих найважливіших питань макроекономічної політики ЛІС. У перспективі проект буде зосереджений на таких темах:

1. Моделювання політичних виборів:
 - монетарна та фіскальна політика;
 - структурна політика.
2. Розуміння макрофінансових зв'язків:
 - кредитні цикли;
 - макропруденційна політика;
 - збалансування фінансового стану та досягнення фінансової стабільності.
3. Формування стійкості:
 - стихійні лиха;

- зміна клімату;
 - міграція;
 - конфлікти.
4. Сприяння структурним змінам та інституційному розвитку:
- диверсифікація;
 - структурні та інституційні реформи;
 - управління.
5. Посилення інклюзії:
- нерівність;
 - стать.

Щоб забезпечити максимальний вплив на політику, МВФ повинен тісно співпрацювати з політиками та вченими, особливо з представниками політичних інститутів країн, що розвиваються.

За підтримки FCDO підрозділ МВФ з питань макроекономіки розвитку (DM) Департаменту досліджень та підрозділ з питань розвитку (DU) Департаменту стратегії, політики та огляду розширили свою діяльність. Проект розпочався у березні 2012 року і триватиме до березня 2023 року, використовуючи нові ресурси для найму дослідників, організації конференцій та роботи з державною владою щодо застосування рамок та інструментів. Проект керується наступними чотирма цілями:

- створення високоякісних прикладних досліджень з макроекономічних питань у країнах з низьким рівнем доходу;
- забезпечення збільшення кількості наукових досліджень та їх запровадження в роботу, тісно співпрацюючи з політиками у МВФ та поза його межами у розробці, проведенні та застосуванні досліджень;
- використання можливостей МВФ щодо розширення мережі дослідників, які працюють над макроекономічними питаннями;
- максимально економічно ефективно запровадження цих досягнень

[45].

Співробітники МВФ також ведуть спільну роботу з урядами країн та іншими міжнародними установами з метою:

- зміцнення юридичних та нормативних основ, а також основ нагляду для банків,
- огляду вимог до мінімального власного капіталу для банків та фінансових установ,
- розроблення комплексу основних міжнародних стандартів бухгалтерського обліку,
- завершення роботи над основними принципами належного корпоративного управління,
- відмови від режимів валютного курсу, вразливих до спекулятивних атак,
- інтеграція у світову економіку є невід'ємною частиною будь-якої стратегії підвищення рівня життя ;
- забезпечення вільнішого надходження своєчасних фінансових даних на ринки. Аналогічно, МВФ співпрацює з Базельським комітетом з банківського нагляду у вдосконаленні стандартів регулювання

У разі настання криз передбачається, що програми, що підтримуються МВФ, будуть у більшості випадків здатні відновити стабільність завдяки поєднанню в рамках офіційного фінансування, коригування економічної політики і пов'язаного з цим зміцнення довіри приватних інвесторів. Але в деяких випадках можуть бути потрібні такі заходи, як скоординована реструктуризація боргу приватними кредиторами. Члени МВФ погодили деякі принципи, що визначають залучення приватного сектора у подолання криз. Ці принципи, однак, потребують доопрацювання та потребують гнучкого застосування щодо окремих країн.

Перспективними є програми боротьби з бідністю. Цілеспрямовані стратегії скорочення бідності можуть гарантувати, що потреби незаможних матимуть першочергове значення під час публічних обговорень економічної політики, особливо за широкої участі громадськості (зокрема елементів

громадянського суспільства) у розробці стратегії. Крім того, стратегії скорочення бідності можуть наділити країни функціями «кермового» щодо свого власного розвитку, з чітко сформульованими перспективами свого майбутнього та систематичним планом досягнення своєї мети. В основі нового підходу лежить низка наступних принципів, що визначають розробку стратегій скорочення бідності.

Таким чином, перспективами МВФ у найближчому майбутньому є підтримка відновлення та розвитку країн-учасниць з метою виходу з кризи, обумовленої пандемією. Для цього МВФ співпрацюватиме з політичними та науковими колами для розроблення відповідних рекомендацій та пошуку напрямів покращення економічної ситуації у всьому світі.

ВИСНОВКИ

В роботі проведене вивчення теоретичне та практичне дослідження впливу міжнародного валютного фонду на розвиток національних економік. За результатами дослідження сформульовано наступні висновки:

1. Через сімдесят років після свого створення МВФ зберігає важливе місце у світовій валютній системі, хоча оцінка його ролі в минулому і зараз є предметом багатьох суперечок. Якою б не була ця оцінка, МВФ залишається важливою інституцією на міжнародній арені. Відповідно до свого статуту він організовує та підтримує співпрацю своїх членів у сфері валюти, прагне розширити вільні платіжні операції у світі та підтримувати стабільні фінансові відносини. Фонд є вищою валютною установою у світі, якій, зокрема, доручено дбати про безперебійне функціонування світової валютної системи. За час свого вже настільки тривалого існування він був змушений пристосовувати свої дії до мінливих обставин. Однак він не став світовим еквівалентом центрального банку з правом випуску світових грошей, що на початку його історії, а потім знову на початку 1970-х років здавалося можливим. МВФ є міжнародною організацією зі штаб - квартирою у Вашингтоні. В даний час 190 держав є членами МВФ.

2. Виявлено принципи взаємодії Міжнародного Валютного фонду з країнами-членами. У випадку, коли країна-член МВФ має фінансові труднощі, вона може претендувати на допомогу МВФ (кредитор останньої інстанції). МВФ надає кредити під певні умови термінових кредитів країнам, що потерпають від економічних проблем. МВФ сприяє міжнародній фінансовій стабільності і співпраці в валютно-фінансовій сфері. Він також прагне сприяти міжнародній торгівлі, високій зайнятості та стійкого економічного зростання, а також скорочення бідності в усьому світі.

3. Аналіз впливу фінансування країн Міжнародним Валютним Фондом показав, що основними функціями МВФ є: сприяти розвитку міжнародного валютно-фінансового співробітництва; сприяти процесу

розвитку та збалансованого росту міжнародної торгівлі; сприяти стабільності валютних ринків; надавати допомогу в процесі створення багатосторонньої системи внутрішніх та зовнішніх розрахунків; надавати ресурси (при дотриманні адекватних гарантій) в розпорядження держав-членів, що зазнають труднощі у фінансуванні платіжного балансу. МВФ створено у складний для багатьох держав час, який характеризувався кризовими явищами, складною фінансовою ситуацією та значною потребою у фінансових ресурсах для відновлення економіки країн світу та її розвитку. Зазначимо, що станом на 15.09.2020 р. обсяги кредитування та полегшення тягара заборгованості МВФ склало 121841 млн. СПЗ, причому найбільшу частку отримали країни Західної півкулі. Станом на 31.08.2021 р. порівняно з попередніми 2012-2020 рр. значно зросла величина СПЗ. МВФ продовжує і у 2021 р. надавати допомогу у погашенні боргів найбільш біднішим країнам у рамках Трастового фонду стримування та подолання наслідків катастроф.

4. Механізм фінансування Міжнародним Валютним Фондом країн-членів включає два види кредитування: надання кредитів за непільговими відсотковими ставками; надання кредитів країнам з низькими доходами на пільгових умовах з низькими і, в деяких випадках, навіть нульовими процентними ставками. МВФ надає пільгові кредити країнам-учасникам за 3-ма програмами: розширений кредитний механізм; механізм кредитів «Стенд-бай»; механізм прискореного кредитування. У сфері кредитування основна діяльність МВФ здійснювалась за п'ятьма напрямками: екстрене фінансування в рамках прискореного фінансування та прискореного кредитування; підвищення доступу в рамках існуючих домовленостей про кредитування; нові домовленості про кредитування, включаючи превентивні домовленості; підвищення ліквідності; полегшення тягара заборгованості.

5. Визначено роль МВФ в розвитку національних економік країн. З початку пандемії і до кінця квітня 2021 р. МВФ схвалив кредити 86 країнам на загальну суму понад 110 млрд. дол. США, що є рекордним показником. Ще однією безпрецедентною мірою стало схвалення в серпні 2021 року

нового розподілу СПЗ. Це найбільше в історії МВФ розподілення у розмірі 650 млрд. дол. США дозволить державам-членам МВФ значно збільшити обсяг резервів і ліквідності без посилення тягара заборгованості. Перспективи економічного зростання в країнах розвинутою економікою на 2021 рік, згідно прогнозів МВФ, покращилися на 0,5 в.п. Одним з механізмів перенаправлення коштів на користь бідних країн може стати Трастовий фонд скорочення бідності МВФ.

6. Вивчена еволюція відносин та перспективи співпраці України з МВФ. Встановлено, що найбільша допомога була отримана Україною у 2015 р. задля відновлення економіки, підтримання платіжного балансу. Головним кредитором України серед усіх МФО є саме МВФ. Відсоткову ставку кредитів для України МВФ не піднімає вище 3%, при тому, що найдешевші кредити із інших джерел надаються Україні мінімально у 7,5% річних. Фонд надає кредити лише на конкретні цільові призначення, і переважно кредити спрямовуються на поповнення золотовалютних резервів держави, а частково - на здійснення виплат державного боргу із вищою процентною ставкою.

7. Окреслено перспективи Міжнародного Валютного фонду в глобальній економіці. Перспективами МВФ у найближчому майбутньому є підтримка відновлення та розвитку країн-учасниць з метою виходу з кризи, обумовленої пандемією. Для цього МВФ співпрацюватиме з політичними та науковими колами для розроблення відповідних рекомендацій та пошуку напрямів покращення економічної ситуації у всьому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко І. П. Інтеграція України до світового фінансового простору в контексті співробітництва з МВФ та світовим банком *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 39. С. 129-136.
2. Артем'єва І. О. Статистична діяльність МВФ як чинник глобальної фінансової стабілізації у посткризовий період *Статистика України*. 2018. № 4. С. 44-49.
3. Бондарук Т. Г. Особливості співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. *Фінанси України*. 2019. № 5. С. 95-102.
4. Бондарчук В. В Вплив кредитів МВФ на економічне зростання в Україні *Економічний простір*. 2019. № 145. С. 32-44.
5. Бугай М. В. Правовий статус МВФ та його співпраця із державами-членами *Молодий вчений*. 2016. № 9. С. 250-253
6. Гаврилко Т. О. Аналіз кредитної діяльності МВФ в умовах фінансової нестабільності *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 5. С. 144-148.
7. Годовой отчет МВФ 2020 года. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2020/eng/downloads/imf-annual-report-2020-ru.pdf>.
8. Дальнейшее расхождение — расширение разрывов в восстановлении мировой экономики. URL: <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2021/07/27/blogs-drawing-further-apart-widening-gaps-in-the-global-recovery>.
9. Дмитренко Т.О. Аналіз співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. *Сталий розвиток*. 2018. № 11. С. 43-46.
10. Дорошенко О.О. Державний борг України: сутність співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 20. С. 14-18.

11. Євенко Т. І. Аналіз програм кредитування України з боку МВФ *Формування ринкових відносин в Україні*. 2021. № 1. С. 25-29.
12. Євчук Т.І. Сутність та наслідки утворення зовнішнього боргу країни. *Економічна думка*. 2018. № 4. С. 116-122.
13. Єщенко П. Україна у борговій пастці МВФ *Економічна теорія*. 2020. № 1. С. 19-36.
14. Каким образом МВФ содействует мировой экономической стабильности. URL: <https://www.imf.org/ru/About/Factsheets/Sheets/2016/07/27/15/22/How-the-IMF-Promotes-Glo>.
15. Карпюк К. І. Співпраця з МВФ, як головний макрофінансовий ризик 2018 року *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 18-19. С. 140-141.
16. Колінець Л. Б. Аспекти антикризового регулювання в Україні в умовах світової фінансової нестабільності: роль МВФ *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2018. Вип. 29(1). С. 46-51.
17. Колінець Л. Б. МВФ у сучасному геофінансовому просторі *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 26(1). С. 64-67.
18. Колінець Л. Б. Роль МВФ в антикризовому управлінні *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 21-25.
19. Кораблін С. О. Щодо окремих аспектів взаємовідносин України і МВФ *Економіка України*. 2019. № 5. С. 3-5.
20. Кудряшов В. П. Рекомендації МВФ з питань фіскальної політики та їх урахування в Україні *Економіка України*. 2016. № 10. С. 3-19.
21. Кудряшов В. П. Рекомендации МВФ по вопросам фискальной политики и их учета в Украине *Экономика Украины*. 2016. № 10. С. 3-19.
22. Кульбіда М. В. Кредитування МВФ країн, що розвиваються *Інтелект XXI*. 2018. № 4. С. 13-18.

23. Лабунська А. В. Правовий статус Міжнародного валютного фонду та співробітництво з Україною: дис. канд. юр. наук: 12.00.11. Київ, 2015. 268 с.
24. Ливдар М.В., Ярошевич Н.Б., Антощук І.А. Україна і МВФ: особливості співпраці. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 13. С. 99-104.
25. Матвієнко Г. А. Напрями формування ефективної фіскальної політики та досягнення сталого розвитку національної економіки в процесі співробітництва України з мвф *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 21. С. 27-33.
26. МВФ выделит рекордные \$650 млрд на восстановление мировой экономики. URL: <https://www.interfax.ru/business/782177>.
27. МВФ. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mvf>.
28. Мільйони від МВФ і ЄС: скільки грошей Україна отримає від міжнародних партнерів до кінця року. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/16/stattja/finansy/miljony-mvf-yes-skilky-hroshej-ukrayina-otrymae-mizhnarodnyh-partneriv-kincy-roku>.
29. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.
30. Непрядкіна Н. В. Специфіка взаємодії МВФ з державами з середнім рівнем доходів *Економічний форум*. - 2016. - № 1. - С. 321-328.
31. Олійник А.А. Роль міжнародних фінансових організацій у забезпеченні міжнародної валютної ліквідності. *Економіка і суспільство*. 2017, Випуск 11. С. 49-56.
32. Олійник А. А. Співробітництво України та МВФ у формуванні національної валютної системи *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 9(1). С. 35-40.

33. Олійник А. А. Особливості нагляду МВФ за валютною політикою країн-членів *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25(1). С. 34-39.
34. Панфілова Т. О. Роль МВФ як суб'єкта глобального управління в розвитку світової економіки *Економіка України*. 2019. № 5. С. 48-56.
35. Педь І. В. Особливості трансформації МВФ як інституту міждержавного регулювання світової валютної системи *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2017. - Вип. 23(1). С. 18-22.
36. Петрик О. Програми МВФ: досвід окремих країн та перспективи для України *Журнал європейської економіки*. 2017. Т. 16, № 4. С. 480-503.
37. Петрик О. І. Україна та МВФ: основні аспекти співробітництва *Економіка України*. 2019. № 5. С. 6-18.
38. Шаров О. Відносини України з МВФ як важливий фактор національної економічної безпеки *Журнал європейської економіки*. 2017. Т. 16, № 3. С. 330-356.
39. Шинкар В.А., Яцко Л.Б. та Яцко Г.В. Міжнародний валютний фонд та його вплив на глобальну макроекономічну політику. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016, Випуск 6, частина 3. С. 27-33.
40. Abouraia M.K. Impact of Foreign Aid in Economic Development of Developing Countries: a Case of Philippines. *European Journal of Business and Social Sciences*. 2014. Vol. 3. № 4. P. 168
41. Catastrophe Containment and Relief Trust. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/49/Catastrophe-Containment-and-Relief-Trust>.
42. Costs of Sovereign Defaults: Restructuring Strategies and the Credit-Investment Channel. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3557035.

43. IMF. URL: https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD.
44. G20. URL: <https://www.g20.org/>.
45. Macro Research for Development: An IMF-FCDO Collaboration. URL: <https://www.imf.org/external/np/res/dfidimf/index.htm>.
46. Proczek M. Działalność międzynarodowego funduszu walutowego na rzecz równoważenia rozwoju państw członkowskich. 2013. 81 p.
47. Special Drawing Rights (SDRs) Allocations and Holdings for all members as of August 31, 2021. URL: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extsdr1.aspx>.
48. The International Architecture for Resolving Sovereign Debt Involving Private-Sector Creditors—Recent Developments, Challenges, And Reform Options. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2020/09/30/The-International-Architecture-for-Resolving-Sovereign-Debt-Involving-Private-Sector-49796>.
49. Ukraine: Transactions with the Fund from May 01, 1984 to September 30, 2021. URL: https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&enddate=2099-12-31&finposition_flag=YES.
50. Why do crises occur? URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending>.
51. Reform of the International Debt Architecture is Urgently Needed. URL: <https://blogs.imf.org/2020/10/01/reform-of-the-international-debt-architecture-is-urgently-needed/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таб. А.1 Еволюція МВФ

Період	Подія
Наприкінці 1945 року	угода про створення Міжнародного валютного фонду була підписана представниками 29 країн
27 грудня 1945 року	Офіційна дата створення Міжнародного валютного фонду
1 березня 1947 року	МВФ повноцінно почав свою діяльність
1952	Домовленості про кредит «стенд-бай» було запроваджено 1952 року. Першим користувачем цього механізму була Бельгія, яка звернулася за кредитом МВФ у розмірі 50 млн. доларів США для поповнення своїх міжнародних резервів. Термін "стенд-бай" означає, що при виконанні пред'явлених умов держава-член має право у разі потреби отримати виділені кошти. У більшості випадків держави-члени реально використовують це право
1963	У 1963 році МВФ заснував механізм компенсаційного фінансування для допомоги державам-членам, які виробляють сировинні товари, у разі тимчасового скорочення експортних надходжень, у тому числі внаслідок зниження цін. У 1981 році до цього механізму було включено додатковий компонент, покликаний допомогти країнам подолати наслідки тимчасового підвищення витрат на імпорт зернових.
1970	Під час енергетичної кризи в 1970-і роки, коли ціни на нафту зросли вчетверо, МВФ сприяв поверненню в обіг валютних профіцитів країн-експортерів нафти за допомогою тимчасового нафтового механізму, що діяв з 1974 по 1976 рік. Він брав позики у експортерів нафти та інших країн із міцною позицією щодо зовнішніх розрахунків та надавав кредити імпортерам нафти, щоб допомогти їм фінансувати свої дефіцити, пов'язані із закупівлями нафти.
1974	У 1974 році було створено механізм розширеного кредитування МВФ (ЄФФ) для надання середньострокової допомоги державам-членам, які мають проблеми платіжного балансу, пов'язані зі структурними недоліками їх економіки, для вирішення яких потрібно проведення структурних реформ протягом тривалого періоду. Тривалість домовленості про розширене кредитування зазвичай становить три роки із можливістю продовження до чотирьох років. Першу домовленість щодо ЄФФ було укладено з Кенією у 1975 році.
1970-1980 рр	за нафтовим шоком 1970-х років і за борговою кризою 1980-х років відбулося різке збільшення кредитів МВФ

Продовження таблиці А1

1980	У 1980-і роки МВФ грав провідну роль у допомозі врегулюванню латиноамериканської боргової кризи, працюючи у співпраці з урядами країн та міжнародними банківськими колами. МВФ допоміг країнам боржникам розробити середньострокові програми стабілізації, надав значний обсяг фінансування з власних ресурсів та організував пакети фінансування з боку урядів країн-кредиторів, комерційних банків та міжнародних організацій.
1989	З 1989 року МВФ надає активне сприяння країнам Центральної та Східної Європи, Балтії, Росії та іншим країнам колишнього Радянського Союзу у перетворенні їх економіки із системи централізованого планування на ринкову економіку.
1990 рр.	У 1990-х роках процес переходу в країнах Центральної та Східної Європи та кризи в країнах з ринком, що формується, призвели до нових сплесків попиту на ресурси МВФ
1995 рік	Міжнародний валютний фонд почав роботу зі створення стандартів розповсюдження даних. Метою, було впровадження однотипних систем поширення економічних і фінансових даних в країнах-членах МВФ
2000	У листопаді 2000 року Виконавча рада МВФ завершила важливий огляд фінансових механізмів МВФ з метою з'ясування потреби у зміні методів надання фінансової допомоги МВФ державам-членам.
2004	МВФ створює механізм торгової інтеграції для сприяння пом'якшенню короткострокового негативного впливу лібералізації торгівлі на малі країни, що розвиваються, коли вони переходять до більш конкурентних міжнародних умов.

Таб. А.2 Умови фінансування в рамках кредитів по рахунку загальних ресурсів МВФ

<p>Стенд-бай (1952 р.) Мета - коротко- і середньострокова допомога країнам, що зазнають короткострокові проблеми фінансування платіжного балансу</p>	<p><u>Умови надання</u> – ухвалення політики, що забезпечить вирішення проблем фінансування платіжного балансу держави-члена протягом розумного періоду часу. <u>Етапи здійснення</u> - як правило, піврічні покупки (фактичне надання коштів), обумовлені дотриманням критеріїв реалізації та інших умов.</p>
<p>Механізм розширеного кредитування (1974 рік) (домовленості про розширене кредитування) Мета - більш довгострокова допомога для підтримки структурних реформ держав-членів для подолання довгострокових труднощів платіжного балансу</p>	<p><u>Умови надання</u> – прийняття програми терміном дії до 4 років, що включає структурні перетворення, з щорічним докладним поданням заходів політики на наступні 12 місяців. <u>Етапи здійснення</u> - щоквартальні або піврічні покупки (фактичне надання коштів), обумовлені дотриманням критеріїв реалізації та інших умов</p>
<p>Гнучка кредитна лінія (2009 рік) Мета - гнучкий інструмент використання кредитних траншів для задоволення всіх потреб, пов'язаних з фінансуванням платіжного балансу</p>	<p><u>Умови надання</u> – міцні перспективні макроекономічні детермінанти, основа економічної політики і демонстровані протягом певного часу позитивні результати. <u>Етапи здійснення</u> - затверджені суми доступні відразу і на весь період при завершенні середньострокового огляду дворічних домовленостей по закінченні 1 року</p>
<p>Лінія превентивної підтримки ліквідності (2011 рік) Мета - інструмент для країн з надійними економічними детермінантами і економічною політикою</p>	<p><u>Умови надання</u> – міцна основа економічної політики, міцні зовнішньоекономічні позиції і наявність доступу до ринку, стійкість фінансового сектора. <u>Етапи здійснення</u> - великий авансовий доступ за умови проведення оглядів кожні півроку (для лінії на 1-2 роки)</p>
<p>Інструмент для прискореного фінансування (2011 рік) Мета - швидке надання фінансової допомоги всім державам-членам для фінансування платіжного балансу</p>	<p><u>Умови надання</u> – зусилля щодо подолання труднощів платіжного балансу (можуть включати попередні заходи). <u>Етапи здійснення</u> - прямі покупки без необхідності повної програми або оглядів</p>
<p>Лінія короткострокової підтримки ліквідності (2020 рік) Мета - механізм підтримки ліквідності на випадок потенційних зовнішніх шоків</p>	<p><u>Умови надання</u> – дуже міцні перспективні макроекономічні детермінанти, основи економічної політики і позитивні результати політики. <u>Етапи здійснення</u> - затверджені суми доступні відразу на весь період дії домовленості і можуть відновлюватися за допомогою викупу коштів</p>

Додаток Б

Таблиця 2.1

Основні механізми та умови непільгового кредитування МВФ

Ліміт доступу	Збори	Термін погашення, років	Платежі в рахунок погашення
1	2	3	4
Річний: 145% квоти; в зв'язку з шоком COVID-19 цей ліміт був тимчасово підвищений до 245% квоти на 9 місяців по 6 квітня 2021 року. Кумулятивний: 435% квоти	Ставка зборів + додатковий збір (200 базисних пунктів з сум понад 187,5% квоти; додатково 100 базисних пунктів, якщо непогашений кредит перевищує 187,5% квоти протягом більш ніж 36 місяців)	3 3/4-5	Щоквартальні
Річний: 145% квоти; в зв'язку з шоком COVID-19 цей ліміт був тимчасово підвищений до 245% квоти на 9 місяців по 6 квітня 2021 року. Кумулятивний: 435% квоти	Ставка зборів + додатковий збір (200 базисних пунктів з сум понад 187,5% квоти; додатково 100 базисних пунктів, якщо непогашений кредит перевищує 187,5% квоти протягом більш ніж 51 місяць)	4½-10	Піврічні
Ліміти доступу не встановлені	Ставка зборів + додатковий збір (200 базисних пунктів з сум понад 187,5% квоти; додатково 100 базисних пунктів, якщо непогашений кредит перевищує 187,5 % квоти на протязі більш ніж 36 місяців)	3 3/4-5	Щоквартальні
125% квоти на 6 місяців; 250% квоти є по затвердження домовленостей на 1-2 роки; в сукупності 500% квоти після 12 місяців задовільного прогресу	Ставка зборів + додатковий збір (200 базисних пунктів з сум понад 187,5% квоти; додатково 100 базисних пунктів, якщо непогашений кредит перевищує 187,5% квоти протягом більш ніж 36 місяців)	3 3/4-5	Щоквартальні

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
До 145% квоти; поновлюваний доступ на термін до 12 місяців	. Базова ставка зборів + додатковий збір (200 базисних пунктів за непогашеними кредитами понад 187,5% квоти); кредит «Лінія короткострокової підтримки ліквідності» не враховується при нарахуванні додаткових зборів, заснованих на терміні	Викуп повинен проводитися не пізніше ніж через 12 місяців після покупки; викуп відновлює доступ до затвердженого рівня	
Річний: 50% квоти (80% в разі великих стихійних лих); тимчасово підвищений до 100% квоти на 9 місяців по 6 квітня 2021 року. Кумулятивний: 100% квоти; (133,33% в разі великих стихійних лих); тимчасово підвищений до 150% квоти на 9 місяців по 6 квітня 2021 року	Ставка зборів + додатковий збір (200 базисних пунктів з сум понад 187,5% квоти; додатково 100 базисних пунктів, якщо непогашений кредит перевищує 187,5% квоти протягом більш ніж 36 місяців)	3 3/4-5	Щоквартальні

Сформовано автором на основі джерела [43]

Таблиця В.1 Етапи розвитку співробітництва України та МВФ

Етапи розвитку співробітництва України та МВФ	
1994-1995 рр.	Україна співпрацювала із МВФ в рамках програми системної трансформаційної позики, яка склала 498,7 млн. СПЗ (763,1 млн. дол. США.), а її мета полягала у підтримці платіжного балансу України.
1995-1998 рр.	У рамках 3-х річних програм Stand by Україною було отримано від МВФ кредити в загальній сумі 1318,2 млн. СПЗ. (1935 млн. дол. США.) для підтримання курсу національної валюти та фінансування дефіциту платіжного балансу
1998-2002 рр.	Україна співпрацювала із Фондом у рамках Програми розширеного фінансування (тобто EFF-Extended Fund Facility), якою було передбачено надання кредиту в сумі 2,6 млрд. дол. США. В рамках даної Програми EFF Україною було отримано 1193,0 млн. СПЗ (1591,0 млн. дол. США.) на поповнення валютних резервів НБУ
2002-2008 рр.	Ї в кінці 2002 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято рішення про те, що подальший формат співробітництва України із МВФ буде передбачати співпрацю на безкредитній основі, а саме - у рамках річної програми «попереджувального стенд-бау»; Ї у 2005-2008 рр. співробітництво України із МВФ було сконцентроване в сфері технічної допомоги
2008-2013 рр.	Радою директорів МВФ було ухвалено надання 2-річної програми, яка передбачала надання кредиту у загальній сумі у 802% української квоти у МВФ, а саме - 11 млрд. СПЗ (близько 16,4 млрд. дол. США) для поповнення золотовалютних резервів НБУ та частину спрямовано до Держбюджету України. 28.07.2010 р. Україною було ухвалена нова спільна із МВФ програма «Стенд-бай», яка передбачала виділення коштів в сумі 10 млрд. СПЗ (тобто 15,1 млрд. дол. США), строк - 2,5 роки
2014-2015 рр.	МВФ було ухвалено рішення про надання Україні нової позики «Stand by» в розмірі 16,5 млрд. дол. США (тобто 10,976 млрд. СПЗ)
2014 р. – по т.ч.	У квітні 2014 р. МВФ було ухвалено рішення про надання Україні нової позики «Stand by» в розмірі 16,5 млрд. дол. США (тобто 10,976 млрд. СПЗ). У березні 2015 погоджену нову програму - розширеного фінансування - на рекордну суму у 12,348 млрд. СПЗ. У грудні 2018 її достроково замінили новою програмою stand-by - вона передбачала виділення майже 4 млрд. дол. США. У 2020 р. Україна отримала 1,5 млрд. СПЗ для розвитку економіки

Сформовано автором на основі джерела [29]